

RISTISAATTO

”Maailman kautta kuljemme laulain, taivasta kohti matka vie”

Isä Vesan johtama ristisaatto Mutalahdessa (1980).

Kuva: Pentti Potkonen.

Rovasti Vesa Takalan haastattelu

Isä Vesa on Ilomantsin, Joensuun, Lieksan ja Nurmeksen alueen matkapappi. Hänellä on monikymmenvuotinen kokemus ristisaatoista. Haastattelu on tehty hänen kotonaan Joensuun Koverossa 2.3.2012. Haastattelijana on Juha Riikonen. Ristisaattoperinteen taltiointi on osa Elian kirkko 120 vuotta -juhlavuoden projektia. Tämän haastattelun pohjalta valmistettiin myös DVD-esitys ”Elämää Elian kyydissä” -näyttelyyn, joka on esillä vuoden 2012 ajan Runopirtissä Ilomantsin Parpeinvaaralla.

Mikä ristisaatto oikein on?

Isä Vesa: Ristisaatto on sanottu hurskaaksi mielenosoitukseksi, mutta ristisaatto on lähinnä ortodoksisen kirkon liikkuva jumalanpalvelus. Siinä kuljetaan ristiä, ikoneita, evankeliumikirjaa, kirkkolippuja ja muita tarpeellisia jumalanpalvelusvälineitä kantaen johonkin toiseen paikkaan. Ristisaatto liittyy usein kirkkojen temppelijuhliin, praasniekkoihin, joissa mennään vedenpyhitykseen läheiselle joelle tai järvelle, tai toimittamaan muistopalvelusta hautausmaalle. Lisäksi kirkon historiassa on tehty pidempiä ristisaattoja vuosisatoja, jopa vuosituhansia.

Ihmiset ovat aikojen saatossa halunneet toimia myös kirkkorakennusten ulkopuolella. Kulkiessa aika käytetään hyödyksi eli rukoukseen. On tärkeää nähdä, että ristisaatto ei ole mitään patikointia, vaan aina, kun ristisaatto liikkuu, on jumalanpalvelus ikään kuin ”päällä”. Askeltakaan ei oteta ilman rukousta. Tietenkin sitten, kun pitää levätä, voidaan jutella muistakin asioista tai asian vierestä.

Ristisaatossa kirkko tulee ulos maailmaan. Luonnon pyhittäminen on osa kirkon toimintaa. Millä tavoin luonnon ja ihmisen välinen yhteys näkyy ristisaatossa?

Isä Vesa: Jumala on luonut tämän maailman ja ihmisen, ja näiden kahden välillä on yhteys. Juuri tuolla vaeltaessamme olemme Jumalan luoman luonnon ja sen kauneuden kanssa. Ristisaattoihin liittyy vedenpyhitykset ja Jumalan kiittäminen kaikista niistä hyvyyksistä, mitä Hän on meille antanut. Tuo yhteys korostuu vaelluksen aikana.

Millä tavalla ristisaatto eroaa ns. tavallisesta jumalanpalveluksesta?

Isä Vesa: Tavallisessa ortodoksisessa jumalanpalveluksessa osallistumme koko ihmisenä Jumalan palvelemiseen. Mutta tavallisessa kirkossa tapahtuvassa jumalanpalveluksessa yleensä hiljennytään, pysähdytään, seistään paikallaan ja keskitytään rukoilemiseen. Seisomisella kunnioitetaan Jumalaa ja se on omaa kehon kieltä, sekin. Välillä kumarrutaan, joskus jopa maahan saakka, mutta nousee heti ylös. Kirkossa kyseessä on keskittynyt hartauden harjoitus, mutta kun lähdetään liikkeelle, emme voi ottaa koko alttaria mukaan, vaan otamme mukaan ne tarvikkeet, jotka tarvitsemme Jumalan palvelemiseen. Kirkkoliput, ikonit ja papin käsiristi ovat mukana kun ristiä ja lyhtyä seurataan. Liikkuvaan jumalanpalvelukseen ei voida ottaa mukaan kaikkia niitä elementtejä, jotka tavallisessa jumalanpalveluksessa ovat mukana. Monet kirkon sisällä tehdyistä saatoista tutut puolet ovat poissa, kuorolaulukin on vähän vaikeampaa, kun kuljetaan jonossa vaikkapa kapeaa polkua pitkin. Ristisaatossa voidaan laulaa vanhan kirkkolauluperinteen mukaisesti antifonisesti, vuorolauluna. Siihenkin kirkon liturginen historia tarjoaa malleja meille.

Mitähän ristisaatto voisi antaa nykyajan kiireiselle ihmiselle?

Isä Vesa: Kirkossa keskitytään ja hiljennytään. Myös kulkeminen on hiljentymistä, sillä kulkemiseen liittyy rukoileminen. Siinä saadaan kaksi asiaa yhdellä kertaa: tavallaan fyysinen kunnan ylläpitäminen ja joskus jopa kohottaminen, jos riittävän pitkään vaelletaan. Mutta ennen kaikkea tärkeää on rukoileminen.

Ristisaaton rukoukset liittyvät ehto- ja aamupalvelukseen, sekä jumalalliseen liturgiaan. Näiden lisäksi toimitetaan yleensä vaelluksen aikana rukouspalvelusta. Niitä saattaa kertyä päivän aikana kymmenittäin, ja niissä on toistuvia elementtejä. Lauselmia toistetaan, jolloin ne iskostuvat ihmisten mieliin. Kotiin palattuaan henkilö istahtaa työpöytänsä ääreen ja samat lauselmat saattavat tulla mieleen. Vaellus on silloin kantanut hedelmää. Eräs toinen asia, joka liittyy pitkän matkan ristisaattoon: kun on kapea tie tai liikutaan polkupyörillä, tai hiihdetään suksella, ei voida samalla tavalla laulaa ja toimittaa rukouspalvelusta, mutta siihenkin löytyy kirkon perinteestä aivan upea

käytäntö, eli keskittynyt hiljainen rukous eli Jeesuksen rukouksen lukeminen ”Herra, Jeesus Kristus, Jumalan Poika, armahda minua syntistä”. Sitä voi lukea mielessään vaikkapa soutamisen, polkupyörän polkemisen, tai hiihtämisen tahtiin.

Voiko sanoa, että jokaisen kristityn elämä on yksi pitkä ristisaatto?

Isä Vesa: Kyllä. Alku ja loppu. Ja kaikki mitä siinä välilläkin on! Kristityn elämän alkuhan on jumalallisessa kasteessa eli kasteen sakramentissa. Kasteen jälkeen henkilöä voidaan sanoa kristityksi. Kastetoimitukseen liittyy ristisaatto välittömästi kasteen jälkeen, kun kastettua kuljetetaan kasteastian ympäri kolme kertaa. Ja siinäkin pappi kantaa ristiä ja evankeliumikirjaa edellä. Se on selvä merkki sille, että koko elämän pitäisi olla ristin seuraamista. Risti ei ole ikävä, raskas, painava, synkkä niin kuin me usein miellämme asian. Kirkkorukousten mukaan ”ristin kautta tuli ilo kaikkeen maailmaan”. Ristissä näemme ristin pelastavan voiman eli tyhjän ristin, joka muistuttaa siitä, että kuolemasta on saatu voitto, Kristus on ylösnoussut. Hän on voittanut kuoleman. Kuolema ei ole kristityn ihmisen viimeinen vaihe, sillä kuolema on voitettu ja elämä jatkuu kuolemankin jälkeen, mutta maallisen elämän viimeiseen vaiheeseen liittyy ristisaatto: kun vainaja tuodaan kirkkoon, hänen edellään kulkee pappi suitsuttaen ristimuotoisesti, ja kirkosta poistuttaessa juhllisessa kulkueessa arkku kannetaan hautausmaalle. Haudalle pannaan vielä risti muistutukseksi vahvasta ylösnousemususkosta. Erityisesti täällä Karjalassa hautausmailla on kauniit puuristit muistuttamassa kuolemasta saadusta voitosta.

Olet tehnyt ristisaattoja jalkaisin, veneillä, polkupyörillä, hiihtäen. Eli on nähtävä vaivaa saavuttaakseen päämääränsä. Voiko ristisaaton toteuttaa vaikkapa moottoroidulla ajoneuvolla?

Isä Vesa: Periaatteessa kyllä, ei se ole aivan poissuljettua. Joissakin laivoissa on jopa kirkkotila. Ja monissa laivoissa on moottori, joskin purjehtiminen on se ihanin tapa kulkea. Mutta keskittymisen kannalta on parempi, ettei ole muita ääniä taustalla. Silloin pystyy keskittymään paremmin rukoukseen, kun on hiljaista. Tästä syystä mopo- tai moottoripyöräristisaattoja en ole järjestänyt. Olen kuitenkin siunannut pyöräilijöitä, jotka ovat kokoontuneet kirkkoon jumalanpalvelukseen ja siitä sitten lähteneet matkaan.

Minkälaisia pitkiä ristisaattoja olet tehnyt?

Isä Vesa: Alun perin innostuin pitkien ristisaattojen järjestämiseen Valamon luostarin ja Lintulan luostarin välisessä ristisaatossa 1979. Luostarin varajohtaja pappismunkki Panteleimon, myöhemmin Oulun metropoliitta, mainitsi, että teillähän siellä Ilomantsin alueella on paljon pyhäkköjä ja kirkkoja, jotka ovat sopivien välimatkojen päässä. Eikös teillä voisi tällaisia ristisaattoja järjestää? Heti seuraavana vuonna 1980 järjestinkin pitkän ristisaaton, joka lähti liikkeelle täältä Koverosta. Heinäahon, Sonkajanrannan, Sonkajan kautta kuljimme Ilomantsiin. Siitä innostus levisi, ja seuraavina vuosina järjestettiin ristisaattoja jo kirkkoveneillä. Myös pitkiä vaelluksia järjestettiin Ilomantsista Koveron kautta Jänisjoelle, jota kuljettiin kanooteilla Värtsilään, josta noustiin Runon ja Rajan tietä Saarivaaraan. Ristisaaton kohokohta oli Saarivaaran praasniekka 6. elokuuta. Siitä jatkettiin Hoilolan ja Mutalahden kautta takaisin Ilomantsiin.

Olemme järjestäneet pidempiä ristisaattoja kirkkoveneillä Nurmekselta Valamon luostariin, Kuopiosta Valamoon, Ilomantsista Joensuuhun ja niin edes päin. Polkupyöräristisaatto järjestettiin Keitelelen Hiekasta Konevitsan luostariin Laatokalle 1993, kun luostari täytti 600 vuotta. Ristisaatossa kuljettiin Jumalanäidin Konevitsalaisen ikonin kopio. Se oli jo aika pitkä vaellus.

Olemme kulkeneet myös Sortavalasta kävellen Hoilolan kylälle Suomen puolelle. Ristisaatosta puhuttiin Runon ja Rajan ristisaatto. Otimme runo-teeman mukaan sillä tavalla, että kuljimme runonlaulaja Pedri Shemeikan patsaalta Sortavalasta hänen haudalleen Pörsämön erämaakalmistoon Tuupovaaran Öllölään. Viime aikoina olemme tehneet ristisaattoja Melaselkään

ja Korpiselkään eli rajakylään Venäjän puolelle. Korpiselkään ristisaatto suuntautui vanhan kirkon luokse. Melaselkään kuljettiin Mutalahdesta kirkkoveneillä järven yli Melaselkään.

Seuraava ristisaattomme on kuutamoristisaatto Korpijärven ympäri hiihtäen (kevättalvi 2012). Toivomme kirkasta pakkaskeliä.

©Ilomantsin ortodoksinen seurakunta

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Vaara-Karjalan Leader ry